

MOTTO:

“Este așa de greu, când trebuie să..., și așa de ușor când ai o motivație.”(Annie Gothlier)

MOTIVAREA ELEVILOR

Mereu ne punem întrebări și căutăm răspunsuri pentru acțiunile noastre sau ale semenilor. De multe ori auzim sau nu, de la elevii nostri remarci de genul: “este greu”, “nu-mi place”, “mă enervează”, “nu mă atrage deloc”, “nu-mi va folosi niciodată”, “și care-i scopul”, “teorie, teorie, teorie, m-am săturat”, “adios școală”, “m-a pierdut de elev/elevă”, “nu mă mai interesează deloc ce se întâmplă”, etc. sau “super”, “am trăit o experiență formidabilă”, “de mult nu a mai fost așa cool la ore”, “în sfârșit, un prof/ o profă altfel”, “nu știu cum, dar ma atras, am participat cu atenție”, “am învățat ceva practic”, etc.

Ceea ce face diferența între aceste “comunicări” ale elevilor este motivația. Educația nu trebuie să doară sau să producă suferință, ci să placă, să fie de folos, să formeze cetățeni responsabili, echilibrați și motivați.

Exercițiu ‘De ce?’

De ce este școala importantă?

De ce vin elevii la școală?

De ce nu învață elevii?

De ce profesorii nu vin cu drag la școală?

De ce nu se implică părinții?

De ce sunt programele încărcate?

De ce nu se învață lucruri practice?

De ce școala nu este prietenoasă?

De ce educație?

De ce facem ceea ce facem? De ce un elev învață, iar altul nu? De ce unii elevi se angajează în realizarea sarcinilor școlare și perseverență până la atingerea scopului, în timp ce alții se descurajează la primul obstacol și abandonează activitatea propusă de profesor în favoarea alteia, pe care o preferă? Răspunsurile la aceste întrebări trebuie căutate în domeniul motivației.

Motivația desemnează ansamblul factorilor care declanșează activitatea omului, o orientează selectiv către anumite scopuri și o susține energetic. Motivația cuprinde totalitatea

elementelor stimulative interne atât a trebuințelor, impulsurilor de ordin fiziologic cât și a unor formațiuni mai complexe dobândite în cursul vieții ca trebuințe secundare, interese, aspirații, convingeri, ideal, concepții despre lume și viață.

Motivația învățării se subsumează sensului general al conceptului de motivație și se referă la totalitatea factorilor care îl motivează pe elev la o activitate menită să conducă la asimilarea unor cunoștințe, la formarea unor priceperi și deprinderi. Motivația energizează și facilitează procesul de învățare prin intensificarea efortului și concentrarea atenției elevului, prin crearea unei stări de pregătire pentru activitatea de învățare. Elevii motivați sunt mai perseverenți și învață mai eficient. Din satisfacția de a fi învățat, elevul își va dezvolta motivația de a învăța mai mult. Relația cauzală dintre motivație și învățare este una reciprocă. Motivația energizează învățarea, iar învățarea încununată de succes intensifică motivația.

Practica educațională indică faptul că, de regulă, activitatea de învățare este plurimotivantă, fiind susținută de un ansamblu de motive și nu doar de unul singur. Totuși, unele motive predomină, și atunci putem constata că unii elevi învață, în primul rând, pentru a obține note bune și a fi astfel în fruntea clasei, în timp ce alții pentru că îi interesează o anumită disciplină și doresc să afle cât mai multe din domeniul respectiv. Elevii buni indică, de obicei, alte motive decât elevii slabi; în timp ce elevii buni vorbesc despre dorința de a ști cât mai multe, despre dorința de afirmare profesională, despre prestigiu, elevii slabi vorbesc despre teama de eșec, despre dorința de a obține note satisfăcătoare pentru a promova clasa sau despre evitarea conflictului cu părinții.

În literatura de specialitate se disting două categorii opuse ale motivației învățării: motivația intrinsecă și cea extrinsecă. Motivația intrinsecă își are sursa în însăși activitatea desfășurată și se satisface prin îndeplinirea acelei activități. Ea îl determină pe individ să participe la o activitate pentru plăcerea și satisfacția pe care aceasta i-o procură, fără a fi constrâns de factori exteriori. Forma de bază a motivației intrinseci este curiozitatea și, îndeosebi, curiozitatea epistemică, ce exprimă nevoia de a ști, de a-și lărgi și îmbogăți orizontul de cunoaștere.

Motivația extrinsecă este aceea a cărei sursă se află în exteriorul individului și a activității desfășurate. Angajarea în activitate e văzută ca un mijloc de atingere a unor scopuri și nu ca un scop în sine. Această motivație e însoțită de trăiri emoționale negative (teama de eșec, teama de pedeapsă) sau de trăiri pozitive, dar îngust utilitariste (așteptarea laudei).

Pe lângă cele două tipuri de motivație a fost propus și conceptul de amotivație. Ea desemnează absența oricărei forme de motivație. Individul caracterizat prin această stare nu

stabilește nici o legătură între rezultate și acțiunile desfășurate, iar nivelul impulsului motivațional este foarte scăzut.

Factori motivatori

Mediul clasei poate face diferența între un elev motivat și altul plictisit. Astfel o sală de clasă atractivă și plină de culoare este motivatoare față de o sală rece, plictisitoare, anostă. O sală personalizată cu lucrările creative ale elevilor (fotografii proprii, desene) poate crea o atmosferă prietenoasă și va reflecta preocupările elevilor. Aranjarea băncilor sau a grupurilor de muncă în funcție de relațiile de prietenie poate fi foarte eficientă. De asemenea este eficient, oferirea posibilității elevilor de a distribui ei locurile în clasă (prin aceasta se cultivă respectul de sine, ei se simt importanți și implicați).

Comunicarea influențează direct motivația. Profesorul trebuie să convingă elevii că materiile care trebuie studiate sunt importante și interesante, că se referă la experiențe și situații în care sunt implicați direct. Se va evita comunicarea de tipul “profesorul vorbește, elevii ascultă”. O comunicare eficientă este un schimb deschis de idei și sentimente, cu două sensuri “profesorul vorbește dar și ascultă”.

Atitudinea profesorului, așteptările înalte ale profesorului determină la elevi tendința unei pregătiri pe măsură. Interacțiunea profesorului cu elevii mediocrii la învățătură trebuie să fie asemenea elevilor buni, (contact vizual, aprobări, solicitări pentru răspuns, timp pentru răspuns).

Feedback-ul ca factor de motivare se referă la utilizarea laudei, comunicarea rezultatelor și notarea, iar pentru o eficientizare a lor, ele se vor aplica sistematic. Aprecierea evoluției elevilor trebuie să se facă în termeni pozitivi (lauda, încurajare și evidențiere), deoarece dezaprobarea este mai puțin eficientă în stimularea motivației învățării. În urma unor cercetări efectuate cu scopul de a vedea efectul recompenselor asupra motivației elevilor. S-a ajuns la concluzia că o serie de recompense, precum premiile sau banii, provoacă la unii elevi o scădere a interesului față de o activitate pe care, la început, au considerat-o interesantă. Recompensele pot avea un efect pozitiv pe termen scurt, dar pe termen lung ele dăunează motivației.

Implicarea elevilor-elevul se va simți responsabil pentru activitățile pe care le desfășoară în spațiul clasei.

Metode și tehnici de motivare

Metodele și tehnicile de motivare sunt deduse din tipurile de motive de învățare:

1. Motive sociale unde apare imboldul copilului pentru a învăța să devină cetățean care să activeze după absolvirea școlii. Acesta este un motiv care se altoiește în familie dar se dezvoltă

in școală, acolo unde elevii se pregătesc pentru viață. In procesul educativ este metoda demonstrației aplicării in practică a celor învățate la lecție.

2. Motive comunicative unde copilul vine la școală pentru a comunica cu elevii și profesorii, pentru a-și manifesta capacitățile. Este foarte bine ca acolo unde se poate, să fie folosită metoda dialogată de învățare euristică, să dăm sarcini cognitive și aplicative pe care elevii să le expună in fața colegilor. Activitatea in grup îi dă posibilitatea elevului să-și manifeste inițiative, spiritual comunicativ, să asculte părerile elevilor și să le aprecieze.

3. O altă metodă poate să fie cea a competițiilor intre diferite grupe in care se imparte clasa. Aceste competiții trebuie să educe ajutorul reciproc intre elevi, mai ales atunci când se ivesc probleme. Competiția, de obicei, se face intre grupe eterogene, in caz contrar nu se atinge efectul dorit. Sarcinile care se dau grupelor trebuie să fie de aceeași dificultate.

In temele pentru acasă este recomandat să se includă confecționarea materialului intuitiv. Rezultatele obținute se prezintă in fața clasei și se comentează de colegi și profesor. Prezentarea lucrărilor este o competiție sănătoasă care are ca efect ridicarea interesului față de învățatură. Analizând la lecție produsele prezentate de elevi, profesorul atrage atenția la cele executate cu grijă, cu gust estetic, ceea ce ridică mult dragostea pentru învățatură și muncă.

Ajutați elevii să își stabilească propriile țeluri. Nereușita in a-și duce scopurile la bun sfârșit poate frustra un elev. Incurajați copiii să se concentreze pe îmbunătățirea performanțelor școlare precum: note, teste, teme. Invățați-i să se critice singuri, să își analizeze munca și să muncească să își acopere lipsurile.

De exemplu, convingeți-i să vă trimită chestionare de evaluare a propriei persoane.

Spuneți-le elevilor ce trebuie să facă pentru a obține rezultate bune la ora voastră. Nu îi lăsați să se chinuiască încercând să își dea seama de ce este nevoie și ce se așteaptă de la ei. Asigurați-i că se pot descurca cum trebuie la lecție și puneți-le la dispoziție pașii pe care trebuie să îi parcurgă pentru ca lucrurile să meargă ca pe roate. Puteți folosi replici de genul: “Dacă reușiți să rezolvați testul, veți lua o notă bună. Ceilalți care aveți probleme mă pot contacta pentru ajutor suplimentar”.

Ajutați-i să își recapete increderea in sine. Evitați mesaje care vă consolidează poziția ca persoane autoritare. In loc să folosiți sintagme de felul:” Iți cer/Trebuie/Este neapărat etc” modelați-vă cuvintele precum: “Cred că vei găsi” sau “Voi fi interesat in reacția ta referitoare la...”.

4 .Motivul de perspectivă este legat de profesia pentru care se pregătește elevul. Aici intră categoria elevilor din ciclul gimnazial și liceu. Elevii din clase mari se orientează deja și

spre ziua de mâine. Acesta este unul din motivele pentru care ei învață, pentru a-și asigura soarta pe viitor în plan profesional, social, economic.

5. Interesul cognitiv îndreaptă activitatea mentală sau fizică într-o anumită direcție, formând în același timp energia necesară pentru această activitate și copilul învață fără presiune exterioară.

La prima etapă de formare a interesului cognitiv, un rol hotărâtor, important îl au emoțiile de uimire. Dacă profesorul nu-i uimește pe copii pe diferite căi, este foarte greu să-i includă în muncă.

Pentru a trezi interesul față de obiect, se recomandă ca fiecare profesor să efectueze o testare inițială, pentru a cunoaște nivelul de pregătire al fiecărui de dezvoltare mintală și astfel să găsească căi optime de instruire pentru fiecare elev în parte pentru a-i trezi interesul față de învățare. Orice copil normal are inclinații innăscute pentru un anumit obiect de studiu. Depistând la timp această inclinație, noi o putem folosi pentru a dezvolta interesul pentru a dezvolta interesul pentru acel domeniu.

6. Un rol deosebit este și rolul jocului didactic care prezintă întâiul pas în mișcarea spre activitatea creatoare.

7. Un alt motiv de învățare este evaluarea progresului la învățătură. Această evaluare a procesului educațional, ne oferă posibilitatea stabilirii contextului invers, profesorul poate afla cât de bine a fost înțeleasă, memorată și aplicată de către elev materia pe care el o predă.

S-a constatat de-a lungul timpului că cel mai puternic pentru ridicarea interesului cognitiv al elevului la învățătură este profesorul. S-a adeverit faptul că nici o mașinărie didactică, oricât de perfectă ar fi, nu-l poate înlocui pe profesor, deoarece numai profesorul poate implanta interesul la învățătură, fără de care instruirea nu poate avea loc.

Comportamente ce indică probleme de motivație:

- elevul amână cât mai mult momentul începerii lucrului;
- are dificultăți în a se decide;
- își fixează scopuri greu de atins;
- alege calea cea mai facilă și mai rapidă pentru a îndeplini o activitate;
- crede că șansele sale de succes sunt reduse;
- refuză să încerce să execute o nouă activitate;
- își face munca rapid și fără a fi atent;
- abandonează repede o activitate și nu încearcă să o facă și a doua oară;
- explică eșecurile sale prin propria incapacitate din a face lucrurile cerute;
- pretinde că a încercat să lucreze, dar nu a ieșit nimic.

Rămâne posibilitatea motivării elevilor prin intermediul unor factori proprii instituției școlare, posibilitate care solicită multă energie din partea profesorilor și prin intermediul căreia se obțin întotdeauna rezultate semnificative. În acest sens, Kenneth Moore enumera:

□ a avea așteptări maxime în raport cu elevii. Cercetările au relevat faptul că elevii au tendința de a fi la înălțimea așteptărilor profesorului. În acest caz, aceste așteptări pot fi utilizate pentru motivarea elevilor. Dacă se așteaptă și se solicită cât mai mult de la elevi, adesea se va și obține acest lucru.

□ a oferi, prin exemplul propriu, un model pentru comportamentele dorite. Urmând exemplul profesorului, elevii își vor schimba propriul comportament. De pildă, acesta poate arăta entuziasm pentru obiectul de studiu pe care îl predă și pentru lucrul cu elevii. Entuziasmul este molipsitor și se va transmite și elevilor.

□ a împărtăși elevilor așteptările sale; este recomandabil ca profesorul să comunice elevilor scopurile pe care le urmărește, mijloacele și strategia pe care intenționează să le utilizeze în acest scop, pentru a-i implica atât în procesul de fixare a obiectivelor, cât și acela de proiectare a mijloacelor și a strategiei adecvate. Această implicare determină asumarea de responsabilități din partea elevilor și creșterea semnificativă a întăririlor pozitive, ca urmare a atingerii obiectivelor propuse.

□ a stabili o atmosferă pozitivă, de empatie pentru fiecare elev în parte, dar fără a pierde din vedere centrarea lor pe ceea ce trebuie făcut în clasă.

□ a implica elevii în mod activ, utilizând astfel disponibilitatea lor naturală de a face ceva. Profesorul ar trebui să gândească un proces instructiv-educativ viu care să îmbunătățească această disponibilitate naturală a elevilor.

□ a releva foarte clar că merită să învețe, că fiecare lecție transmite ceva foarte important, decisiv pentru viața elevilor; altfel, aceștia vor încerca să se sustragă.

□ a cultiva încrederea în sine a elevilor. Oricine vrea să se simtă prețuit și respectat. De aceea, profesorul are sarcina de a planifica în așa fel activitățile, încât fiecare elev să poată face ceva și să obțină succes. Eșecul repetat determină sustragerea elevului de la activități și pierderea încrederii în sine și în profesor.

□ a utiliza interesele și cunoștințele anterioare ale elevilor, plecându-se de la ceea ce a devenit un adevăr; elevul acordă o atenție mult mai mare și se implică mai mult dacă subiectul are o legătură vizibilă cu experiența și interesele sale. O astfel de situație poate determina și o atitudine accentuat pozitivă față de școală și profesori.

□ a utiliza ideile elevilor, pentru că în acest caz interesul și implicarea lor vor fi mai mari.

- a utiliza curiozitatea naturală a elevilor; în acest sens, profesorul urmează să pună în joc un arsenal variat de tehnici și mijloace care să scoată lecțiile din anonimat.
- a provoca elevii prin solicitările la care trebuie să răspundă. Temele ușoare devin cu timpul plictisitoare, fapt ce determină fie neimplicarea elevilor, fie deplasarea centrului lor de interes. Problemele pe care le au de rezolvat trebuie să-i provoace, dar să nu-i descurajeze, deoarece în acest ultim caz, efectul ar fi similar cu acela al temelor ușoare.
- a utiliza întăririle pentru a recompensa comportamentele dezirabile. Nu de puține ori, comportamentul dezirabil este “uitat”, pentru a acorda o atenție sporită elevilor care crează probleme. Dar a beneficia de atenția profesorilor este o întărire pozitivă cu valențe educative semnificative, de care nu întotdeauna profesorul face uz.
- a utiliza instruirea individualizată, adică a realiza o proiectare diferențiată a activităților de învățare în funcție de interesele, nevoile și abilitățile elevilor.
- a utiliza competiția, întrucât în mod natural elevilor le place să intre în competiție și să câștige, să fie cei mai buni. Această modalitate de motivare trebuie utilizată cu grijă, deoarece, dacă în mod repetat aceeași elevi pierd competiția, ea poate deveni contraproductivă din punct de vedere educativ.
- a reduce anxietatea elevilor; elevii neliniștiți nu se pot concentra pe activitatea de învățare, iar unele pasiuni care se exercită asupra lor (utilizarea fără discernământ a competiției, teme prea grele sau care necesită un volum de muncă prea mare, lucrări de control lipsite de relevanță) sunt inutile și pot fi contraproductive.

Factorul “Plăcere”- îi definește pe elevii puternic motivați de curiozitate, plăcerea de a lucra și a se exprima prin ceea ce fac; pot fi atât de absorbiți de ceea ce fac, încât uită de toate; preferă să stabilească singuri ceea ce au de făcut; vor să învețe din ceea ce fac și să le placă ceea ce fac.

Factorul “Provocare”- îi definește pe elevii puternic motivați de probleme noi, dificile, complexe; preferă activitățile care le solicită capacitățile intelectuale sau abilitățile motorii; preferă sarcini slab structurate și să decidă ei strategia de lucru.

Factorul “Recunoaștere”- îi definește pe elevii puternic motivați de recunoașterea oferită de ceilalți, fiind sensibili la aprecierile colegilor sau familiei; tind să aprecieze succesele prin

referire la ceilalți; preferă ca profesorul sau părintele să-i stabilească clar ce are de făcut (obiectivele învățării) și modalitățile de lucru.

Factorul “Recompensă”- îi definește pe cei puternic motivați de recompensa pe care o vor primi pentru munca lor; au mereu în minte obiective ca nota sau premii și sunt capabili de un efort susținut pentru a le obține; preferă sarcini școlare clare.

Toate aceste sugestii arată, o dată în plus, că problemele de motivație ale elevilor sunt extrem de diverse, iar intervenția profesorului nu se poate baza pe rețete, ci trebuie adaptată la fiecare situație în parte.

PROFESORI:

Blaga Carmen Elena

Drugă Alexandru Vlăduț

Teacu Elena